

REDABLE

Recultrossat < *recollit* × *trossar*: tots dos, sinònim d'«arremangat», «disposat a cuinar» *Recuperable, recuperació, recuperar, V. recobrar Recura, recurador, cururar, V. cura Recurrència, recurrent, recurs, V. córrer Recusable, recusació, recusador, recusant, recusar, V. acusar (COA) Recutxes, V. recar*

REDABLE, «espècie de tiràs o rastell», mot de l'Ebre i el Maestrat, en altres comarques *rodable*, del ll. RUTABŪLUM «espàtula», «pala del forn», potser per via mossàrab □ 1ª doc: 1919.

«Aparell consistent en una fusta horitzontal, amb un llarg mànec, destinat a apilar el blat i la palla de l'era, abans de ventar-lo», JAmades, *Termes dialectals de la comarca de Gandesa* III (1919), 158; «amb el *redable*, que és un rodet, també dentat, l'espiga acaba de desprendre el gra», Bladé Desumvila, *Bemssanet*, 128; Moll, *AORBB* III, 60: «occid. i val. 'tiràs per replegar el blat'; i en Moll ja indicava l'etimologia RUTABULUM. Altrement la forma etimològica *rodable* es conserva en el Baix Urgell (Fulleda), *DAG*; 1, segons *AlcM*, a l'Espuga de Francolí, Priorat i Segarra, i des del Baix Cinca fins a la PnaCast

Ara bé *rutabal* i *rutabal*, mots mossàrabs, van en *RMa*, amb la traducció llatina «rastrum», i la catalana «restel», amb aclariment «instrumentum»; i Simonet (*Glos*) ja en va indicar l'etimologia llatina. Doncs, probablement mossàrabisme en català. D'altra banda es formà en llatí vulgar *RUTABELLUM com a diminutiu de RUTABULUM; potser és d'aquell, que en part vingué el mot mossàrab; en tot cas, del diminutiu, prové l'alt-arag. *retabillo* «rastrillo» (amb la conservació de la sorda, pròpia de l'arag. i del mossàrab), usat a Echo i a Ansó, i el seu derivat *retabillar* tr «recoger la hierba segada con un rastrillo» (MzCoarasa, *Añada 'n Echo*, s. v.; Rohlf's, *Dicc Pir Arag*) El ll. *rutabulum* està documentat des de Nòvius, Cató i Columella, també en Festus (262.10), St Isidor (xx, 86) i *CGL* III, 368.61. L'existència del dim. **rutabellum* es pot deduir també de l'it dial. *raitavello* [1805] i d'alguna forma provincial castellana (*REW*, 7471; Ang Prati, *Diz Etim*, s. v. *riàvolo*).

Tingué bastant de prole romànica: oc. ant. *redable* «râble, fourgon»,¹ fr. ant. *roable, reable*, avui *râble* i un bon grup de mots dialectals d'Itàlia (Venècia etc.), veg. AntThomas, *Mélanges d'Étym Fr*, 171, 175; *REW*, 7472; als quals vaig afegir-ne alguns d'hispanics en l'article RODABALLO del *DCEC* (iv, 48a31-43), que sortirà ampliat en el *DECH*. Del canvi de RUT- en *red-* deuen ser responsables diversos derivats de *RET*, que s'hi acosten pel sentit i dels quals parlo allí mateix, s. v. RODRIGÓN, i en el *DECH* a iv, 831a35. Ací mateix cf. *RABLE*, i *reble* (*OMPLIR*)

DERIV · *Redablar*

¹ En gascò deu haver sortit d'això (amb una modificació sui generis de -AULU, anàloga a la soferta per *arrastoutch* «rostoll» RESTUPULUM) el nom de la «pelle à feu» en algunes valls del Pirineu central, *ardóç*, al capdamunt del Comenge i Vall d'Aura

(Melles, Arguendòs, Oueil, Àreu, Tramesaigues) (*ALGc* III, 699), mot que també vaig trobar en algun punt N. de la Vall d'Aran.

Redactor, redactar, redactor, V. exigir Redall, redallar, V. dalla Redar, V. dar Redarguir [S. xiv], pres del ll. *redarguere*, derivat de *arguere* (*ARGÜIR*) *Redavallar, V. vall Redde*, que no crec que sigui gal·licisme, *V. enravenat* (*RAVE*) i *rigid Reddició, V. retre*

Rede- prefix intensiu, és sobretot mallorquí (*redebbò, redefitre, redegròs, redemolt, redemort* etc.); es pot mirar com resultant d'una repetició *re-re-* amb dissimilació. Però no és natural separar-lo de *rete-* que és la forma familiar en el Continent, i també es troba en castellà; aquest, però, no resulta natural fonèticament com a resultat de dissimilació. N'hi ha casos catalans, com *retefi* «extremadament fi» (Ruyra, *Parada*, 49); i està bastant desenrotllat a Aragó, on Rohlf's recull *retegot, retelento*, en el seu *Dicc Pir Arag* (veg.), i hi ha *reteculas* com a equivalent del cat. *a rerecules*, i *retepelo* = *a repèl*, *a rere-pèl*, i cast. a *redropelo*. Això em fa creure que tant *rete-* com *rede-* són resultants del ll. *RETRO-*, tal com a *red(r)o-pelo* i a *re(re)-pèl*, amb la segona -R- eliminada per dissimilació; la -T- intervocàlica sonoritzada a Mall., s'haurà mantingut -t- en cat. i cast. per cultisme, i en aragonès (que conserva la -T- insonoritzada en tants mots i tantes zones) i s'hi ha mantingut més generalment. És sabut que també en *retaule, rebotiga* i molts altres, hi ha el resultat de *rere-RETRO-*. Quant al mot *reteixegar* «vomitar», que *AlcM* documenta en el Ripollès, tenim també un derivat del sinònim *ORXEGAR*, si bé aquí dubtem entre veure-hi *RETRO-* o un cpt. amb *retre*, que també s'ha usat en aquest sentit.

Rededor, V. ALREDEDOR (DCEC/DECH)

REDERGER, antic, «reparar», equivalent de l'oc. ant. *redérzer* «redreçar», «reparar», derivat de *dérzer* «aixecar» i *érzer* id., que provenen dels ll. *DERIGERE, ERIGERE*, id., contrets, ja en ll. vg., com *dergere, ergere* (partint del present *erigo* > *ergo*), mot comú amb el cast. *ERGUIR (DCEC/DECH)*

Hi ha variant *rederdre* < *rederzre*; i algun cop, dissimilació de *redérger* en *redèger*, que desorienta *AlcM* fent-li creure que ve de *redigere* «redactar», amb el qual té ben poc a veure pel sentit, i que no serviria per explicar les variants que en català predominen; i en llengua d'oc són úniques. Del Subj. Pres. 1 ja he citat *rederga* «repari» en un doc de 1072-99 (veg. *FRÄNYER*); i *redérger* en un de 1131-62 (*BABL* VII, 10); en forma encara molt llatina «... volentes *redirigere* et apoplare castrum de Pontons ...» a 1138 (MiretS, *TemplH*, p. 33). Sovint en els *Usatges*: «qui, son scient, ociurà son senyor ... o li farà mal que no pusch esmenar ni *rederdre*;» «primerament ho *rederden* axí com per dret serà jutjat, e puys prena dret del senyor per sos hòmens;» «si ls fils forfan res als senyors de lur pare, los pares destre<n>yen los fils, que aquel forfet esmenen e *rederden* a lurs senyors»,